

Ekonomika podjetja - 2. del: Naravne vrste stroškov

Dr. Tomaž Čater

Naravne vrste stroškov

- **Potrošek** = potrošena količina poslovne prvine
- **Strošek** = potrošek × cena poslovne prvine
 $C = Q_A \times P_A + Q_B \times P_B + \dots + Q_n \times P_n = \sum Q_i \times P_i$
- **Razvrstitev stroškov glede na to, katera poslovna prвина jih povzroča – 4 naravne vrste stroškov**
 - stroški delovnih sredstev
 - stroški predmetov dela
 - stroški dela
 - stroški storitev

Dr. Tomaž Čater

1

Stroški delovnih sredstev – amortizacija

- **Zakaj amortiziranje?**
 - ker se delovna sredstva porabljajo postopoma (se obrabljajo), tudi njihov strošek ugotavljamo postopoma
- **Opredelitev amortiziranja**
 - = razporejanje vrednosti delovnega sredstva na zneske, ki ga v ocenjeni dobi koristnosti postopoma prenašajo na poslovne učinke in pomenijo stroške
- **Osnovni namen amortiziranja**
 - zagotoviti denarna sredstva za nabavo oz. zamenjavo delovnih sredstev v enakem obsegu

Dr. Tomaž Čater

2

Stroški delovnih sredstev – amortizacija

- **Predmet amortiziranja**
 - amortiziramo vsa opredmetena osnovna sredstva in neopredmetena dolgoročna sredstva razen zemljišč, umetnin, itd.
- **Trije vidiki amortiziranja**
 - zmanjševanje vrednosti delovnega sredstva
 - zanimajo nas dejavniki zmanjševanja vrednosti delovnega sredstva
 - notranji dejavniki: obraba, itd.
 - zunanji dejavniki: tehnološki napredek, itd.

Dr. Tomaž Čater

3

Stroški delovnih sredstev – amortizacija

- **Trije vidiki amortiziranja**
 - zbiranje denarnih sredstev za nakup novega delovnega sredstva
 - zanima nas ali zbrana amortizacijska sredstva omogočajo enostavno reprodukcijo
 - kaj vpliva na vrednost delovnega sredstva po preteku amortizacijske dobe? inflacija (zvišuje ceno) in tehnični napredek (znižuje ceno)
 - prenašanje vrednosti delovnega sredstva na poslovne učinke
 - zanima nas amortizacija kot strošek, ker želimo ugotoviti, kakšna je lastna (stroškovna) cena poslovnih učinkov

Dr. Tomaž Čater

4

Stroški delovnih sredstev – amortizacija

- **Amortizacija kot strošek – sprejeti moramo troje odločitev**
 - amortizacijska osnova (O) = vrednost delovnega sredstva (znesek), ki ga moramo amortizirati
 - doba koristnosti (N) = ocenjen čas uporabe delovnega sredstva
 - metoda amortiziranja = način razporejanja stroškov delovnega sredstva na poslovne učinke v celotni dobi koristnosti

Dr. Tomaž Čater

5

Amortizacijska osnova

- **Amortizacijska osnova je lahko nabavna vrednost ali reprodukcijska vrednost**
 - nabavna vrednost = vrednost po fakturi + vsi stroški, ki so potrebni, da se delovno sredstvo lahko uporablja
 - prednost: enostavnost
 - slabost: ne zagotavlja enostavne reprodukcije
 - reprodukcijska vrednost = cena, ki jo bo imelo novo enakovredno delovno sredstvo v trenutku, ko bomo z njim nadomestili iztrošeno delovno sredstvo
 - prednost: zagotavlja enostavno reprodukcijo
 - slabost: težko ugotovljiva

Doba koristnosti

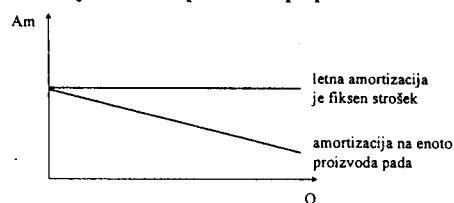
- **Doba koristnosti je lahko fizična ali ekonomska**
 - fizična doba koristnosti = čas, v katerem je delovno sredstvo fizično sposobno delovati
 - ekonomska doba koristnosti = čas, v katerem delovno sredstvo ekonomsko zastari
- **Amortiziramo glede na tisto dobo koristnosti, ki je krajša (zaradi hitrega tehničnega napredka je to ponavadi ekonomska doba koristnosti)**
- **Odvisna je od več dejavnikov**
 - pričakovano fizično izrabljanje
 - tehnično staranje
 - ekonomsko staranje
 - itd.

Metoda amortiziranja

- **Metodo amortiziranja izberemo glede na predpostavko o tem, kako neko delovno sredstvo izgublja svojo vrednost (jo prenaša na poslovne učinke)**
- **Tri skupine metod**
 - časovne metode
 - funkcionalne metode
 - kombinirane metode

Časovne metode amortiziranja

- **Delovno sredstvo izgublja vrednost predvsem zaradi zunanjih dejavnikov (neodvisno od intenzivnosti uporabe)**
- **Znesek amortizacije je v nekem obdobju fiksen, amortizacija na enoto proizvoda pa pada**

Časovne metode amortiziranja

- **Spodbujajo podjetja k večji izkoriščenosti delovnih sredstev (lastna cena se s tem manjša, zato je, ob vsem ostalem nespremenjenem, dobiček na proizvod večji)**
- **Štiri metode**
 - linearna metoda (metoda enakih letnih zneskov)
 - progresivna metoda (metoda naraščajočih letnih zneskov)
 - regresivna metoda (metoda padajočih letnih zneskov)
 - metoda z vsoto letnih števil
 - metoda padajoče osnove
 - linearna metoda s spremenjenimi stopnjami

Časovne metode amortiziranja

- **Linearna metoda (metoda enakih letnih zneskov)**
 - za delovno sredstvo, ki v dobi koristnosti enakomerno prenaša svojo vrednost na poslovne učinke
 - amortizacija je vsako leto enaka
 - izračun: $Am = O / N$
- **Progresivna metoda (metoda naraščajočih letnih zneskov)**
 - za delovno sredstvo, ki večji del svoje vrednosti prenese na poslovne učinke proti koncu svoje dobe koristnosti
 - amortizacija je vsako leto višja
 - amortizacijske stopnje (S) naraščajo, njihova vsota v dobi koristnosti pa mora biti 100% (po letih jih določimo sami)
 - izračun za leto X : $Am_X = O \times S_X$

Časovne metode amortiziranja

- **Degresivna metoda (metoda padajočih letnih zneskov)**
 - za delovno sredstvo, ki večji del svoje vrednosti prenese na poslovne učinke na začetku svoje dobe koristnosti
 - metoda z vsoto letnih števil
 - določimo vsoto letnih števil = $(N \times (N + 1)) / 2$
 - določimo amortizacijske stopnje = leta v obratnem vrstnem redu / vsota letnih števil
 - primer: $O = 300.000$ SIT, $N = 3$ leta, vsota letnih števil = $3 \times 4 / 2 = 6$

Leto	O (SIT)	S	Letni znesek Am (SIT)	Neodpisana vrednost (SIT)
1	300.000	3/6	150.000	150.000
2	300.000	2/6	100.000	50.000
3	300.000	1/6	50.000	0

Časovne metode amortiziranja

- **Degresivna metoda (metoda padajočih letnih zneskov)**
 - metoda padajoče osnove
 - določimo $S = (100\% / N) \times 2$
 - letna amortizacijska osnova je vsakokratna neodpisana vrednost, pri čemer v zadnjem letu odpišemo vse, kar ostane
 - primer: $O = 100.000$ SIT, $N = 5$ let, $S = (100\%/5) \times 2 = 40\%$

Leto	O (SIT)	S	Letni znesek Am (SIT)	Neodpisana vrednost (SIT)
1	100.000	40%	40.000	60.000
2	60.000	40%	24.000	36.000
3	36.000	40%	14.400	21.600
4	21.600	40%	8.640	12.960
5	12.960	100%	12.960	0

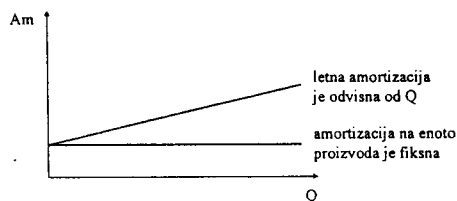
Časovne metode amortiziranja

- **Linearna metoda s spremenjenimi stopnjami**
 - dobo koristnosti razdelimo na dva dela in se odločimo, kolikšen del amortizacijske osnove želimo odpisati v prvem in kolikšen del v drugem delu
 - amortizacijo znotraj posameznega dela izračunamo po linearni metodi
 - primer: $O = 100.000$ SIT, $N = 4$ leta, v prvi polovici dobe koristnosti odpišemo 70%, v drugi polovici pa 30%

Leto	O (SIT)	S	Letni znesek Am (SIT)	Neodpisana vrednost (SIT)
1	100.000	70%/2	35.000	65.000
2	100.000	70%/2	35.000	30.000
3	100.000	30%/2	15.000	15.000
4	100.000	30%/2	15.000	0

Funkcionalne metode amortiziranja

- **Delovno sredstvo izgublja vrednost predvsem zaradi notranjih dejavnikov (odvisno od intenzivnosti uporabe)**
- **Znesek amortizacije je v nekem obdobju odvisen od obsega poslovanja, amortizacija na enoto proizvoda pa je fiksna**

Funkcionalne metode amortiziranja

- **Proizvodna metoda**
 - izračunamo znesek amortizacije na enoto proizvoda v celotni dobi koristnosti: $Am/e = O / Q$
 - izračunamo letni znesek amortizacije v letu X, ki je odvisen od obsega poslovanja: $Am_x = Am/e \times Q_x$
 - primer: $O = 100.000$ SIT, $N = 4$ leta, v tem obdobju bo stroj naredil skupaj 5.000 proizvodov

Leto	Q	Am/e (SIT)	Letni znesek Am (SIT)	Neodpisana vrednost (SIT)
1	1.000	20	20.000	80.000
2	1.500	20	30.000	50.000
3	1.000	20	20.000	30.000
4	1.500	20	30.000	0
Skup.	5.000	–	100.000	–

Kombinirane metode amortiziranja

- **Gre za kombinacijo ene od časovnih in ene od funkcionalnih metod amortiziranja**
- **Linearno-proizvodna metoda**
 - izračunamo amortizacijo po linearni metodi: $Am_1 = O / N$
 - izračunamo amortizacijo popravimo s popravnikom količnikom (PK), ki predstavlja razmerje med dejansko zmogljivostjo in normalno zmogljivostjo: $Am_2 = Am_1 \times PK = (O / N) \times (\text{dejanska zmogljivost} / \text{normalna zmogljivost})$
 - normalna zmogljivost je povprečna dejanska zmogljivost po letih: $\text{normalna zmogljivost} = Q / N$

Kombinirane metode amortiziranja

- **Linearno-proizvodna metoda**
 - primer: $O = 800.000$ SIT, $N = 4$ leta, v tem obdobju bo stroj naredil 4.000 proizvodov (kar pomeni, da je normalna letna zmogljivost 1.000 proizvodov)

Leto	O (SIT)	Am _t (SIT)	Q	PK	Am _t (SIT)	Neodpisana vred. (SIT)
1	800.000	200.000	800	0,8	160.000	640.000
2	800.000	200.000	900	0,9	180.000	460.000
3	800.000	200.000	1.100	1,1	220.000	240.000
4	800.000	200.000	1.200	1,2	240.000	0
Skup.	–	800.000	4.000	–	800.000	–

Stroški delovnih sredstev – amortizacija

- **Nekaj splošnih pravil pri amortiziranju**
 - podjetje se samo odloči za metodo amortiziranja, a jo mora dosledno uporabljati
 - amortizacijske stopnje za obračunavanje amortizacije v poslovnih knjigah niso predpisane
 - so pa amortizacijske stopnje pa so predpisane pri poročanju za davčne namene (biti morajo maksimalne)
 - amortizacija se obračunava za vsako delovno sredstvo posebej – skupinsko se obračunava le za drobni inventar
 - amortiziranje se začne prvi dan naslednjega meseca po tem, ko se je začelo delovno sredstvo uporabljati

Stroški delovnih sredstev – amortizacija

- **Naloga**
 - Podatki: Podjetje VINO je po opravljenih raziskavah, za katere so plačali 350.000 SIT, kupilo nov stiskalni stroj v vrednosti 13 mio SIT. Stroški transporta so znašali 700.000 SIT, carina 1,3 mio SIT, montaža pa dodatnih 500.000 SIT. V podjetju so predvideli, da bo doba koristnosti stroja 5 let, uporabili pa bodo linearno metodo amortiziranja. Hkrati so v podjetju prenovili del vinograda, pri čemer so vsi stroški znašali 10 mio SIT. Ocenjena doba koristnosti je 5 let, uporabili pa bodo metodo naraščajočih letnih zneskov.
 - Naloga: Izračunajte letne zneske amortizacije za obe delovni sredstvi.

Stroški delovnih sredstev – amortizacija

- **Naloga**
 - Podatki: V podjetju so konec preteklega leta zaključili z investicijo, ki je vključevala izgradnjo nove proizvodne hale s potrebno opremo, pri čemer je vrednost zemljišča znašala 12 mio SIT. Nabavna cena opreme, katere dobo koristnosti ocenjujejo na 5 let, je znašala 4,5 mio SIT, carina je znašala 1,1 mio SIT, transport in montaža pa 0,4 mio SIT. Vrednost gradbenega objekta, ki ga bodo amortizirali po linearni metodi, znaša 40 milijonov SIT, njegovo dobo koristnosti pa so ocenili na 20 let. Opremo bodo amortizirali po metodi z vsoto letnih števil.
 - Naloga: Izračunajte letne zneske amortizacije vseh delovnih sredstev te investicije.

Stroški predmetov dela

- **Strošek = potrošek predmeta dela × cena predmeta dela**

$$C = Q_A \times P_A + Q_B \times P_B + \dots + Q_n \times P_n = \sum Q_i \times P_i$$
- **V SRS so stroški predmetov dela obravnavani kot stroški materiala**
- **Dve pomembni vprašanji**
 - kakšno količino vzeti?
 - dejansko količino oz. potroške (to je običajno)
 - planirano količino (morali bi naknadno poračunati ustrezne odmike)
 - kakšno ceno vzeti?
 - prvo nabavno ceno = metoda FIFO
 - zadnjo nabavno ceno = metoda LIFO
 - povprečno ceno = metoda povprečnih cen

Stroški predmetov dela

- **Izbira metode vrednotenja vpliva na to, kolikšna vrednost predmetov dela se zadrži v zalogah in kolikšna vrednost se preko stroškov pojavi v odhodkih ⇒ vpliv na poslovni izid**
- **Metoda FIFO (metoda prvih nabavnih cen)**
 - upoštevamo, da gredo iz skladišča najprej predmeti dela, ki so tja tudi prišli prvi (First In – First Out), zato upoštevamo nižje cene
 - v razmerah inflacije ne zagotavlja enostavne reprodukcije, saj prikazujemo nižje stroške, kot so dejanski (stroški so manjši kot pri LIFO)
 - management jo uporabi, če želi navidezno povečati poslovni izid

Stroški predmetov dela

- **Metoda LIFO (metoda zadnjih nabavnih cen)**
 - upoštevamo, da gredo iz skladišča najprej predmeti dela, ki so tja prišli zadnji (Last In – First Out), zato upoštevamo višje cene
 - v razmerah inflacije zagotavlja enostavno reprodukcijo, saj prikazujemo višje stroške, kot so dejanski (stroški so višji kot pri FIFO)
 - management jo uporabi, če želi navidezno zmanjšati poslovni izid
- **Metoda povprečnih cen**
 - upoštevamo, da v skladišču ni možno razlikovati zalog predmetov dela glede na ceno, po kateri so bili nabavljeni

Stroški predmetov dela

- **Primer**
 - Podatki: Podjetje ima na razpolago 800 kg surovine A. Najprej je nabavilo 100 kg te surovine po ceni 8 SIT/kg, nato 500 kg po ceni 10 SIT/kg in nato še 200 kg po ceni 15 SIT/kg. Podjetje da iz skladišča v proizvodnjo 500 kg surovine A.
 - Naloga: Izračunajte (1) vrednost začetne zaloge, (2) stroške zaloge in (3) vrednost končne zaloge, če podjetje uporablja (a) metodo FIFO, (b) metodo LIFO in (c) metodo povprečnih cen.
 - Rešitev (1):
Vrednost začetne zaloge = $100 \text{ kg} \times 8 \text{ SIT} + 500 \text{ kg} \times 10 \text{ SIT} + 200 \text{ kg} \times 15 \text{ SIT} = 800 \text{ SIT} + 5.000 \text{ SIT} + 3.000 \text{ SIT} = 8.800 \text{ SIT}$ (isto pri vseh treh metodah)

Stroški predmetov dela

- **Primer**
 - Rešitev (2) in (3):
(a) FIFO
Stroški zalog = $100 \text{ kg} \times 8 \text{ SIT} + 400 \text{ kg} \times 10 \text{ SIT} = 800 \text{ SIT} + 4.000 \text{ SIT} = 4.800 \text{ SIT}$
Vrednost končne zaloge = $100 \text{ kg} \times 10 \text{ SIT} + 200 \text{ kg} \times 15 \text{ SIT} = 1.000 \text{ SIT} + 3.000 \text{ SIT} = 4.000 \text{ SIT}$
 - (b) LIFO
Stroški zalog = $200 \text{ kg} \times 15 \text{ SIT} + 300 \text{ kg} \times 10 \text{ SIT} = 3.000 \text{ SIT} + 3.000 \text{ SIT} = 6.000 \text{ SIT}$
Vrednost končne zaloge = $200 \text{ kg} \times 10 \text{ SIT} + 100 \text{ kg} \times 8 \text{ SIT} = 2.000 \text{ SIT} + 800 \text{ SIT} = 2.800 \text{ SIT}$

Stroški predmetov dela

- **Primer**
 - Rešitev (2) in (3):
(c) povprečne cene
Povprečna cena = vrednost začetnih zalog / količina začetnih zalog = $8.800 \text{ SIT} / 800 \text{ kg} = 11 \text{ SIT/kg}$
Stroški zalog = $500 \text{ kg} \times 11 \text{ SIT} = 5.500 \text{ SIT}$
Vrednost končne zaloge = $300 \text{ kg} \times 11 \text{ SIT} = 3.300 \text{ SIT}$

Stroški dela

- **Strošek = potrošek dela × cena dela**
 $C = L_A \times W_A + L_B \times W_B + \dots + L_n \times W_n = \sum L_i \times W_i$
- **Potrošek lahko ugotovljamo glede na**
 - čas, ko je bil delavec prisoten na delovnem mestu = sistem plačevanja po času
 - učinek njegovega dela = sistem plačevanja po učinku
- **Na ceno dela vplivajo posebnosti povezane s trgom dela**
 - minimalna raven plač (kolektivna pogodba)
 - panožne pogodbe
 - povpraševanje po neki vrsti dela

Stroški dela

- **Učinkovit sistem plačevanja mora**
 - delavca motivirati za čim bolj kakovostno delo in hkrati
 - podjetju omogočati doseči čim večji ekonomski rezultat
- **Osnovna delitev sistemov plačevanja delavcev**
 - po času
 - po učinku
 - po količinskem učinku
 - po normi
 - po akordu
 - po enoti proizvoda
 - po ekonomskem učinku
 - po delnem ekonomskem učinku
 - po skupnem ekonomskem učinku

Sistem plačevanja po času

- **Plačilo** = število ur prisotnosti × urna tarifa
- **Prednosti**
 - enostaven (lahko ga uporabimo tam, kjer ni mogoče ugotavljati učinka)
 - ne sili k napakam (smiselno ga je uporabiti tam, kjer je zelo pomembna kakovost)
- **Slabosti**
 - ne spodbuja produktivnosti

Sistem plačevanja po času

- **Primer**
 - Podatki: Mesec ima 21 dni. Prvi delavec je bil odsoten 3 dni zaradi nege otroka (za to nima pravice nadomestila), drugi je bil prisoten celoten delovni čas, tretji se je začetek meseca poročil, za kar mu po pogodbi pripadata 2 prosta dneva in dobi 80% nadomestilo plače. Tarifa je za vse 1.100 SIT na uro.
 - Naloga: Izračunajte plače vseh treh delavcev.
 - Rešitev:
 1. delavec: 18 dni × 8 ur × 1.100 SIT/uro = 158.400 SIT
 2. delavec: 21 dni × 8 ur × 1.100 SIT/uro = 184.800 SIT
 3. delavec: 19 dni × 8 ur × 1.100 SIT/uro + 2 dni × 8 ur × 1.100 SIT/uro × 80% = 181.280 SIT

Sistem plačevanja po učinku

- **Plačilo** = učinek × tarifa na enoto učinka
- **Prednosti**
 - spodbuja produktivnost
- **Slabosti**
 - ne motivira kakovostnega in gospodarnega dela

Sistem plačevanja po količinskem učinku

- **Pogosto zlasti v proizvodnji** (zaslužek odvisen od količine proizvedenih proizvodov)
- **Plačevanje po normi**
 - norma je vnaprej predpisan količinski učinek dela v enoti časa – če delavec izpolni normo, prejme normalen zaslužek
 - norma je lahko izražena
 - količinsko = število proizvodov v enoti časa
 - časovno = čas, ki ga lahko delavec porabi za en proizvod = normativ dela
 - plačilo = število norma ur × plačilo za norma uro

Sistem plačevanja po količinskem učinku

- **Plačevanje po normi**
 - število norma ur dobimo tako, da dejansko število proizvedenih proizvodov izrazimo v številu ur, ki bi jih potrebovali glede na normo
 - primer: mesec = 22 dni, normativ za proizvod = 50 minut, prva delavka naredi v mesecu 205 proizvodov, druga delavka naredi v mesecu 185 proizvodov, plačilo za norma uro = 900 SIT
 1. delavka: plačilo = število norma ur × plačilo za norma uro = 50/60 norma ure/proizvod × 205 proizvodov × 900 SIT/norma uro = 153.750 SIT
 2. delavka: plačilo = število norma ur × plačilo za norma uro = 50/60 norma ure/proizvod × 185 proizvodov × 900 SIT/norma uro = 138.750 SIT

Sistem plačevanja po količinskem učinku

- **Plačevanje po akordu**
 - delavec in delodajalec se dogovorita, kakšen bo učinek dela in kakšno bo plačilo za ta učinek (pri tem ni pomembno, kdaj natančno bo delavec delal, koliko časa bo delal, itd., pomembno je le, da bo delo opravljeno)
 - plačilo = po normativu potreben čas × tarifa za enoto časa
 - primer: za polaganje ploščic v kuhinji (85 m²) najamemo delavca, dogovorimo se za plačilo 150.000 SIT, normativ za polaganje 1 m² ploščic = 1 ura, tarifa za uro takega dela = 1.600 SIT; ali smo delavca preplačali?
 - po normativu potreben čas = 85 m² × 1 ura/m² = 85 ur
 - tarifa na enoto časa = 85 ur × 1.600 SIT/uro = 136.000 SIT ⇒ da, plačali smo preveč

Sistem plačevanja po količinskem učinku

- **Plačevanje po enoti proizvoda**
 - uporablja se za plačevanje proizvodnih delavcev, ki skupaj izdelujejo določen proizvod (npr. montaža kuhinje, gradnja hiše, itd.)
 - za vsak izdelan proizvod dobi skupina delavcev normalno plačilo, ki je odvisno od normativov in tarif za posamezna različna dela, ki so potrebna, da se naredi proizvod
 - plačilo se nanaša na celo skupino in ga imenujemo masa zasluzka (delavci si jo med seboj lahko razdelijo sami ali pa v skladu z vnaprej določenimi merili)
 - masa zasluzka = število enot proizvoda × normalno plačilo za enoto proizvoda

Sistem plačevanja po količinskem učinku

- **Plačevanje po enoti proizvoda**
 - primer: trije delavci, masa plač se razdeljuje po točkah, delovno mesto prvega delavca = 355 točk, delovno mesto drugega delavca = 415 točk, delovno mesto tretjega delavca = 380 točk; Q = 230 proizvodov, plačilo na proizvod = 2.500 SIT; kolikšne so plače treh delavcev? plačilo = število enot proizvoda × normalno plačilo za enoto proizvoda × delež delavca v masi zasluzka
 - 1. delavec: $230 \text{ proizvodov} \times 2.500 \text{ SIT/proizvod} \times (355/1.150) = 177.500 \text{ SIT}$
 - 2. delavec: $230 \text{ proizvodov} \times 2.500 \text{ SIT/proizvod} \times (415/1.150) = 207.500 \text{ SIT}$
 - 3. delavec: $230 \text{ proizvodov} \times 2.500 \text{ SIT/proizvod} \times (380/1.150) = 190.000 \text{ SIT}$

Sistem plačevanja po ekonomskem učinku

- **Z vidika podjetja je pomemben predvsem skupni ekonomski učinek, to je ekonomski rezultat oz. dobiček**
- **Sistem plačevanja po ekonomskih učinkih bi zato moral delavca plačevati glede na prispevek k dobičku podjetja, kar pa je v praksi večinoma nemogoče ugotoviti ⇒ zato obstajata dva dopolnilna sistema plačevanja po ekonomskih učinkih**
 - plačevanje po delnem ekonomskem učinku
 - plačevanje po skupnem ekonomskem učinku

Sistem plačevanja po ekonomskem učinku

- **Plačevanje po delnem ekonomskem učinku**
 - delavčev zasluzek je le delno povezan z ekonomskim rezultatom podjetja
 - ponavadi je to dopolnilo, s katerim skuša podjetje odpraviti slabosti temeljnega sistema plačevanja, ki ga uporablja
 - na primer: poseben dodatek (premijska, nagrada) za
 - nadpovprečno kakovost
 - manjšo porabo materiala
 - prispevke k racionalizaciji dela
 - inovacije v poslovnem procesu
 - dosežen obseg prodaje
 - doseženo znižanje nabavnih cen

Sistem plačevanja po ekonomskem učinku

- **Plačevanje po skupnem ekonomskem učinku**
 - delavčev zasluzek je povezan z ustvarjenim dobičkom podjetja
 - običajno je to dopolnilni sistem, zato je samo del delavčevega zasluzka vezan na dosežen dobiček podjetja
 - dobiček se običajno razdeli glede na višino plač po temeljnem sistemu plačevanja

Sistem plačevanja po učinku

- **Primer**
 - Podatki: V podjetju s tremi zaposlenimi je temeljni sistem plačevanja po času dopolnjen s plačevanjem glede na skupni ekonomski učinek. 80% dobička se bo delil med zaposlene sorazmerno z osnovnimi plačami, 20% pa v sorazmerju s prometom, ki so ga ustvarili posamezniki. Razdelili bodo 1 mio SIT dobička. Osnovne plače treh delavcev so znašale 165.000 SIT, 150.000 SIT in 135.000 SIT, promet, ki so ga ustvarili pa 1,5 mio SIT, 1 mio SIT in 1,1 mio SIT.
 - Naloga: Kakšna so plačila treh delavcev iz naslova udeležbe v dobičku?

Sistem plačevanja po učinku

- **Primer**

- Rešitev:

Razmerje med osnovnimi plačami je 165 : 150 : 135.

Delitev dobička glede na osnovne plače bo potekala takole (skupaj 800.000 SIT):

1. delavec: $80\% \times 1 \text{ mio SIT} \times 165/450 = 293.333 \text{ SIT}$

2. delavec: $80\% \times 1 \text{ mio SIT} \times 150/450 = 266.667 \text{ SIT}$

3. delavec: $80\% \times 1 \text{ mio SIT} \times 135/450 = 240.000 \text{ SIT}$

Razmerje med ustvarjenim prometom je 1,5 : 1,0 : 1,1.

Delitev dobička glede na ustvarjeni promet bo potekala takole (skupaj 200.000 SIT):

1. delavec: $20\% \times 1 \text{ mio SIT} \times 1,5/3,6 = 83.333 \text{ SIT}$

2. delavec: $20\% \times 1 \text{ mio SIT} \times 1,0/3,6 = 55.556 \text{ SIT}$

3. delavec: $20\% \times 1 \text{ mio SIT} \times 1,1/3,6 = 61.111 \text{ SIT}$

Sistem plačevanja po učinku

- **Naloga: EP, str. 27, št. 4**

- Podatki: V proizvodnem podjetju Torta skušajo delavce spodbuditi k čim večji proizvodnji, zato kot osnovni sistem plačevanja uporabljajo sistem plačevanja po normi, a s progresivnim stimulativnim izplačevanjem plač. Tako je za doseganje 100% normiranega učinka rast plač sorazmerna, po doseženi normi pa vsako povečanje količine poslovnih učinkov za 1% vodi do povečanja plač v višini 2%. Da stimuliranje k povečanju proizvodnje ne bi negativno vplivalo na porabo materiala v proizvodnji ter na znižanje kakovosti proizvodov, uporabljajo v podjetju dva dopolnilna sistema plačevanja po delnih ekonomskih učinkih:

Sistem plačevanja po učinku

- **Naloga: EP, str. 27, št. 4**

(1) Delavcu se plača poveča za 30% vrednosti prihranka pri porabi materiala, če je poraba materiala manjša od normirane oz. se plača zmanjša za 30%, če je poraba materiala večja od normirane.

(2) Pri povečanju količine proizvodov, ki so kakovostno neustrezni, se plača zmanjša za vsak odstotek povečanje slabih proizvodov nad 3% za 4%.

Ostali podatki za tri delavce so bili še naslednji:

1. delavec: količina proizvodov = 140, dejanski skupni stroški materiala = 155.000 SIT, delež slabih proizvodov = 2%

Sistem plačevanja po učinku

- **Naloga: EP, str. 27, št. 4**

2. delavec: količina proizvodov = 180, dejanski skupni stroški materiala = 250.000 SIT, delež slabih proizvodov = 5%

3. delavec: količina proizvodov = 164, dejanski skupni stroški materiala = 195.000 SIT, delež slabih proizvodov = 3%

- Naloga: Izračunajte bruto plače treh delavcev v preteklem mesecu, če znaša normirana količina proizvodov za to obdobje 160 proizvodov oziroma 120 norma ur, tarifa za norma uro je 1.200 SIT, normirani stroški materiala na en proizvod pa znašajo 1.200 SIT.